

Mənim Qarabağım və ya

(yeddinci hissə)

Tanınmış alim Hamlet İsxanlı Qarabağ mövzusunda düşüncelerini örfi şəkildə qələmə alaraq bir kitab həcmində ərsəyə gətirib. Müxtəlif dillərdə nəşr olunacaq bu kitabdan günümüza, gündeminizə uyğun müəyyən hissələri oxuculara təqdim edirik.

Hamlet İSAKANLI

1918-ci ilin 31 mart Bakı qırğını ilə barərək, Qara yanvar (20 yanvar 1990) və Xocalı qötülmə (26 fevral 1992) da Azərbaycanlı milisi facia günləri oldu. Azərbaycanın vaziyəti dünyada çox aks-soda doğurmadı. Əksinə, ABŞ Azərbaycançıları zamanlıdırinq qorarnameyi qoldı. ABŞ Kongresi müstəqil olğan etmiş keçmiş Sovet respublikalarının maliyyə və texniki yardım göstərməyin nəzərdə tutan Azadlıq Dəstək Aktı qəbul etmişdi. Erməni lobisiinin siyasi noti casidən bu qanunu Azərbaycanın Ermənistana düşmən münasibət bəsliyində və onu blokada etdiyi sabət göstərilərək Azərbaycan AİBS köməyini qadağan edan 907-ci bölmə olavaş edildi.

Suşa ciddi midafis olunmuştu ve ermən ordusunu daşın daçıdı (9 may 1992). Həmin əyə Ermanstanla Dağlıq Qarabağ arasındakı Laçın rayonu işgal olundu, Ermanstan-Dağlıq Qarabağ dahlizi olmuş oldu. 1992-ci ilin yayında uğurlu hücum eməliyyatı aparın Azərbaycan payızdağın mütləküyütə döyürdü. Erdən qırıvvuları bazi yerləri döyürsək, digər yerləri müqaviməti rast galmadan eəl keçirdilər. BMT Təhlükəsizlik surəti 1993-cü ilədə Ermanstanı silahlı qırıvvularının işgal olunmuş Azərbaycan rayonlarından çıxmasına, Azərbaycanın orzu tövülyünün borpasına çağırılan dörd qətnamə /resolutions qəbul eddi. Türkiyə istisna olmaqla Ermanstanın heç kim açıq qnamadı; həc bir sanki siyasi töbük olunmadı. 1993-cü ilin sonuna 1994-cü ilin ilk ayları doğuy görüş eddi, hər iki tərəf çox canlı qırıva tirdi. Azərbaycanın geri torpaq alma güci yox idi. Son noticidə Azərbaycanın ağır müsbət libhiyyətə ugradi. Dağlıq Qarabağın sonunutrafindakı 7 rayon erməni ordusunun işgal edildi. Dəmşərlər başlandı və Rusiyani vəsiçəliyi ilə atoşkoz razılaşması alda edildi (9-10 may 1994).

- Dağılıq Qarabağ münaqişesinin sülh yolu ile həlli üçün yaradılmış Minsk qrupu 1997-ci ildə son tam şəklini aldı.
- Rusiya, ABŞ və Fransanın həmsədrliliyi ilə fəaliyyətini genişləndirməyə çalışdı.

+ + +

1-ci Qarabağ savaşı neticisinde Dağılıq Qarabağ ve Ermenistan sanki birleştiler. Azərbaycan ve Naxçıvan arasında surəyə yol bağlandı. Həri ölkə problemlərə üzüldü. Dağılıq Qarabağ Ermenistana sevinic sevinci göründü, bura da Ermenistan dövlətinin inkişafı Dağılıq Qarabağ ermenilərinin status verilməsi masəlosunun kölgəsində qaldı. Qarabağın unvanı atrafındakı Azərbaycan bölgələrinin işgali, Ermenistandan inkişafına töhfə verəmədi, əksinə, mane oldu. Dağılıq Qarabağ Ermenistandan, Ermenistan Dağılıq Qarabağdan asılılığı... Türlü Ermenistana sorğuları oldu. Azərbaycannıñ neft və qaz zənginliklərinin qorba daşınmasında Ermenistana tranzit olksa olmaq imkanını itirdi; bu imkandan Gürçüstən bəhrənləndi.

Donidən denizə Böyük Ermanistan yarataq, yəni tarixdə ermənilorun yaşaması olduqları bütün torpaqları erməni idarəciliyi altında birləşdirme ideyəsi get-gədi erməni ideoloqlarının və təbliği yuması erməni xalqının böyük hissəsinin idealına çevrildi. Dağılıq Qarağabın artıqlamasıyla - Azərbaycanın Dağılıq Qarağabından çox-çox böyük olan və ermənilorun yaşamadığı 7 rayon ilə birlikdə alınımsız Böyük Ermaniston ideyasının heyata keçdi biləcəyi illüziyalar varırdı. "İstib dəs alitudur," emriyi si-

yaradı. "İstənmiş adı" - emrinə siyasetçilər işgal edilmiş bu topçularla azad edilmiş torpaqları ve ya toblukluk zolağı adı verib öznüntükləndirmək prosesini başladılar. Şöhrəvə kandilərin adı deyişiridili, emrəniləndirildi. Dağlıq Qarabağda içimən abla bəylik məməra elə hömür adı - Dağlıq Qarabağ Respublikası adı ilə dünənə sırımda çalışıldılar. Emrəni itimayıystında belə tövsvər yaradı ki, Böyük Ermenistan qurulması yolunda böyük uğurlu addım atıldı - Ermaniston Respublikası ilə yaşı dayanın, heç bir dövlət tərofindən təmənnasi da, varlığını sürdürdən genisnən Dağlıq Qarabağ Respublikası.

Qeyd. Azərbaycanda "Oynasçı Dağlıq Qarabağ respublikası" ifadəsi işləniləndirid. Ermanistonun Azərbaycana na tovçuzında qarşı Azərbaycanda yeniləmənə yaradı: Ermaniston Respublikası"

publikasiusu Qarbi Azərbaycan deməyo basıldılar...

— 1-ci Qarabəğ savasında qalib gələmərənliyə bir torofənd, sənki təxərin boyu onları izləyən uğursuzluq hissindən təkəldüs oldular, digər yandan isə işgaldə sıfıri qazandılar. Büyük Ermonisən yolunda növbəti addım olaraq Gürcüstanın Caxaveti (ermonica) Cavaxi vilayətini Gürcüstandan qoparaq nəzərdə tutuldu. Sonrakı addimdə Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar respublikasını nohmayı, tarixi Ermonistəni topqa saydıqları Qarbi Ermonistəni, yəni Turyanlı Ermonistəni qəbul etməyə çalışılar.

alo keçirmiş planı gizli deyildi (Van, Bitlis, Diyarbakır, Harput, Sivas, Erzurum, Trabzon, Qars, Ardahan); Türkiye'yi vilayetlerinden emirlerinanya saç ozağı olmuştu ve ya yok derocasında olmuş bulut iddialarla mane olmuştu. Belki de, "Ermeni'ni savası" - "Hay Tad!" Ermanistan Respublikasının dördüncü kuruluşundan üç gün sonra torpaq iddiası irili sürürdü. Öşlindözu'un planda Türkiye'deki Kılıkilya ve İran Azörbaycanının bir hissini domda Böyük Ermanistanın içine edilmesi no-turunda turluyordu.

Erməni dili, odbayıyyatı və ermənisi-nashlı üzü 5-ci Panermoni olimpında is-tilakları ilə görüsü (23 iyul 2011) Er-monistan Prezidenti S.Sarkisyan-a ün-vanlanan suallar arasında "Gölcək Ermənistanın sorhətləri necə olacaq, Ara-rat və Qorbi Ermənistan qaytarılacaqmı?" suali da vardı. Sarkisyanın cavabı: "Bu, tamamilə sizin noslin asıldırlar. Düsü-nürom ki, monim noslim üzərinə düşün-cüməni yeriñ etirdi; 90-ci illerin ov-volində votunuz Araxsa, düşmənlər-dən qorumaq lazımlı göləndə biz bunu edə bildik".

...Yəqin ki, heç bir zaman mövcud olmayacağıq "Böyük Ermenistan" xəyalı ilə yaşamaq, yaşatmaq və savaşmaq erməni xalqının başına bələlər götürmediyi! Bəs deyilmi?!

+ * +
1-ci Qarabağ savaşını uduzan Azərbaycan öz neft-qaz silahını işə salmaqla iqtisadiyyatı gücləndirmək foalyetindən, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev birinci növbəde qonşularla, xüsusilə Rusiya və İran münasibətlərdəki quarşılıq səhbi və inamsızlıq aradan qaldırılmışdır. Türkiyə və Gürcüstanla isbirliyin gücləndirilməsi nəticələndi. Tanınmış şəhərdə aparılan neft-qaz danışmalarında Prezident Heydər Əliyevin olmuş, beynəlxalq münasibətler üzrə mütəxəssis İlham Əliyevin müüməh rəl oynadığı şəxsdir. Neft üzrə "Əsrin müqaviləsi"-nin üzün həzirləşdirilməsi aparmadan, gələnlərindən təz izmələnən Rusiyaya tövəciliyindən və müøyğun dərəcədən narahət etdi. Lakin Azərbaycan neftinin hasilatı vo negli işində ABŞ-də digər gülçürnə maraqları Rusiyana nəzarətini neytrallaşdırıldı. Azərbaycan ABŞ-va Avropanın strateji maraqları dairəsindən çıxıldı. Və hər halda, Rusiya şirkəti "Lukoil" da Əsrin müqaviləsindən yarlı alındı. Əsrin müqaviləsi sonra qoxşaylı neft, qaz vo ixrac boru sazişlərinə yox idi. İlham Əliyevin prezidentliyində dövründü Azərbaycan hasil olunmuş neft vo qazın ixrac boru komorları vasitəsilə Qorba, Türkiyəyə axırdılmışdır. Üzərə böyük layihələr həyata keçirdi, böyük qaz ixraclayan layihələrinə yaxşı işləndirdi. İqtisadi güc qazanın Azərbaycan

Ter-Petrosyanın

Ermenistanın ilk prezydenti Levon Ter-Petrosyan Qarabağ probleminin həlli və Ermənistanın Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətlərinin qurulması

naksıtyouın partiyasını dövlət üçün toh-lükoli sayarən loğv etdi. 1996-ci ildə yenidən prezident seçilən Ter-Petrosyan, nəhayət, Azərbaycanla bu münaqşının belə getməyəcəyini anladı; bəlkə do bu fikrə daha əvvəl, addim-addim golmıldı.

26 sentyabr 1997-ci ildə Press-konfransında sonra yazdıçı "Savaş, ya sulh? Düşünmə zamanı geldi!" məqalədə Dağlıq Qarabağ masasının həlli üçün qarşılıqlı güzəştlərin zoruri olduğunu baradı fikirlərim boyan etmişdi. Onun tifkirlərinin xülasosunu Beynəlxalq icatçıları, Rusiya da daxil olmaqla, Dağlıq Qarabağın müstəqilliyini tamıq etmə istər. Bütən Azərbaycanla deyil, bütün dünyaya ilə yola getirmirik, bütün dünyamız üzünə türpəndə, o, bizə no ilə cavab verəcək? Bu status-kvonusuz muddət və ya obodlaraqla saxlamaq məsələmizdir! Yox, Mux-

Burada Ter-Petrosyan iki sobob göstərir: buna dünyı ictimaliyati izn verməz və Ermenistannı iqitışda potensialı da buna imkan vermir. Lakin o, daha bir müümüh sobobi unudur: Azərbaycanın status-kvotonu uzun müddət saxlanmasına izn vermayacaq. Azərbaycanın iqitışdağıytı sürtələtmiş inkişaf edəcək və Azərbaycan güclənoəcək, horbü sahəni kökündən gücləndirmək imkanı olda edəcəkdir.

Ter-Petrosyan vozyiyoti tohlili edip doğru noltca çıxır. Ermonstanın güzəşkifindən imtiyaz toşmaya mümkünə olan deyil, maksimumu oldo etməyə can atması Qarabağın tam siqutlaşdırma Ermonstanın vozyiyotının pisloşmasının aparılan on qısa yoldur. Güzəşkif alternativ savadır. Güzəşkif ancaq daha pis olandan can qurtarmaq vasitəsidir. Toossuf kizi, bizi mühərabin deyil, doğuşudumusqı. Savaş, mühərabin yalnız roqib kapılılıyasiya edəndən ədulür. Savaş və döyüşün eyniləndirilməsi çoxlarıñ daftorlu bolaya satır. Yanlış fikirləro uyğunlaşdırmaq olmaz; on təhlükili olan "indiyərək harç seyi bacarırmış, deməli, qırğıda da uğur qazanacaq, qolbaq biziñlədi" düşündürməkdir. "Bu gün nay rədd edirik, gecələkde on xahiş etməli olacaq, amma bilimsizcəyik, təximizdə dolğuluq oldugü kim?" O vaxtdan 23 il keçdi və Ter-Petrosyanın öngörüsü, programız tuş təsdiqini tərdi.

Dogrular, Ter-Petrosyan moqaləsinin
Dəqliq Qarabağın statusu haqqında
şəhərin açıq şöküldə bildirildiyindən. Amma
moqalənin ruhundan və onun ifadə
soründən görünür ki, o, mərhələ hollü
Dəqliq Qarabağın yüksək müxtarıyət
statusu ilə Bayırçaydan qalmışının
doğru olduğunu söyləyir. O, torpaq qaytarıb müstə^q
lik statusu almış kimi paket həllin
şəhərinin əldən keçdirilənmiş olduğunu
əməkdaşlığından təsdiq edən.

numkusundan olduğunu anlayırdı.
Ter-Petrosyandan ikiliği yapışmaq
vozino, erməni siyasi elitəsi, xüsusi
Qarabağ kləməni təməl edən sonrak iki
Azərbaycan prezidenti, faktik olaraq iki
Azərbaycan vətəndaşı - Robert Koçar-
yan və Serj Sarkisyan, həmçinin, onlar-
nın homrey olan siyasi-hərbi dəstə Ter-
Petrosyan istefə verməyə məcbur etdi-

Qarabağ düyünü

probleminin sülh yolu ilə həll edilməsi imkanı, bu ilk imkan əldən buraxıldı.

2-ci Qarabağ savaşı.
Qarabağ - Qordi düyüünü

1-ci Qarabağ savaşından sonra keçmiş SSRİ orazisinde on ağır orası münaqışosu Ermonistan-Azərbaycan-Dağlıq Qarabağ probleminin həlli üçün nə işlər görüldü?

Geniş baxanda problemlər hollino çəlşən işi torof var; erməni torof, Azərbaycan toro beynəlxalq alım. Torofların istekləri arasında üst-üstü düşənlər də var, forqları olanları da, tam bir-birinə qızılı olsalar da. Bütün toroflar problemin sülh yolu ilə, savaşa girmədən həllini istəmərlər, bu, anlaşılmadır. Bəs problemi sülh yolu ilə necə həll etməli? Dənşinqər vasitəsilə bütün torofları qarə edər bir həll golmə mümkinidürmü?

Beynəlxalq aləmi təmsil edən Minsk qrupu "sülh yolu ilə, danışçılar vasitəsiylə həll yeganə yoldur, alternativ yoxdur", - dedi. - "bizim vasitəçiliyimizlə iki toraf intensiv danışq aparın, qarşılıqlı güzəşt nöticəsində həll tapın".

Cavab: Üç tərəfin məsələyə çox fərqli yanaşma nümayiş etdirdiyinə görə.

Bu, nə deməkdir? Azərbaycan tərafı mərhələli həlli qəbul etmişdi, erməni tərəf hər vasitə ilə həllə "qomış qoymağın", danışqları uzatmağa, stasus-kvonu salşamagla - çalışmışdı. Ermənistan dövlət inqisiçisi "qəzəbələndirdi".

şayisəti "qarabağlıdırıldır", mühüm olan şəhər Ermonstan رسəplikasının inkişafı deyil. Qarabağ və Böyük Ermanstan ideyasıdır. Ermoni tərofın düşüncəsinə görə, bütün dünya "mosolo ancaq ABŞ yolu ilə həll olunmalıdır" deyir. RƏSABİ VƏ RUSİYA kimi nohnguların büyür, deməli, Qarabağ uğrunda savaş olmayıacaqdır. "Savaş olmayacaqsa, biz işləməyə isğal etdiyimiz torpaqları elə-bələ, qənəz nəsiz Azərbaycan qaytarılmalıdır"! Azərbaycan zəhmət çəkən Dağılıq Qarabağı dövlət kimi tanışın, bizi də vəzində savaş nəticəsində qazandığımız torpaqları, bolur kör, ya iki rəyin istisna olmamlaq, qəri qaytarqər. Vossaləm, Azərbaycan bunu qobul etmirso, özü bilər. Zaman keçidəko Azərbaycan da, dünyaya la mövcud vüzyiyət qobul etməli olacaq..." Beləliklə, erməni torpaq fikri həlli id. Bəs Minsk qrupu, böyük dövlətlər mosolənin hollı, yoni mərhələli həlli üçün Ermonstanı təzyiq etdi bilər.

zmodim? Ermonistan inad etsa, ona kışkırtıcı töbq edil bilməzdim? Monim cavabım: Yox, Minsk qrupu da, böyük ölütlərə də mosolunin üzənəndən, təsdiq-kvotonun davam etməsindən çox da kararlıydı. Düşünürəm ki, Ermonistana ciddi təziyiq göstərmək onlarıq eç ağıllarına da galmirdi... Onlar ancət qarşılıqlar davam etsin deyirdilər, bu isə silində, Ermonistannan dayirmanınına səmokm idim, onun status-kvotonu saxlamaq təstoydan idim edirdi...

Ermonilori arxayın edən bir fikir də

"Azərbaycan savaşa başlara belo, ciddi heç no edil bilməz" düşüncəsiydi; işki so böyük gər - "ermoni ordusunu güclüdürlər, bunu savaş meydandasında sübut edib və Rusiya vo ABŞ münkəmən savaşın uzanmasına imkan verməzərlər, hətta uzansınlar ermoni torəfə kömək edərlər". Bələliklə, Minsk qrupunun tonsil etdiyi beynönləqlək aləminin və ermoni torəfin Dağlıq Qarabağ probleminin həlli istiqmətindən no düzündüyü bildi. Baş torpaqlardan biri, təcaviz uğramış, torpaqları işgal olunmuş Azərbaycan torəfə no düzündürdü? Güman edirəm ki, bu barədə no Minsk çıxarı, no da ermoni torəf tam xəbərdar idi.

Azərbaycan özərlilərinin işgalı ilə bir an da barışmadı; Azərbaycan deyən dövlət başçısının tutmuş, on sədə votandası qədar hamı - etnik məşayişindən, dinindən, dilindən asılı olmanın bütün votandasları nezərdə tutulur. Dənizşəhərlər uzadılmış, heç bir nötec verməmisi comiyayı yormuş, "probemli" horbi yolla həll edə bilməkmiş, necə həll etmək lazımdır" kimi suallar düşünlərək hələk kəsilmişdi.

Örəzilərinin mühüm bir qismini itibarən Azərbaycan yas tutmadı, öz iqtisadiyyatını inkişaf etdirməyə başladı. Tə-

biň neft-qaz zənginliyini və digər gəlirlerini iqtisadiyyat, ölkənin abadlaşdırılmasına, yoxsulluğun böyük dərəcədə azalılmasına, əhalinin həyat şəraitinin vaxşılaşdırılmasına, qeyri-neft sahələrinin güclənməsinə, mədəniyyətin inkişafına töhfə atdı.

Azərbaycan yaxşılıq tarof çox daşıdı. Bir doş Çinlə beynölxalq elmi konfransda iştirak edirdim, hər ölkə təmsilçilərinin biri royassat heyətindən təməm olunmuşdu, bu sıradan on dəvətim. Conubi Koreya nümunəyəndə, bir professor fasılıdə mona yaşınlıdı, tanış olduq. Azərbaycana, Bələdiyyə soñor etmək istəklərlə bildirildi. Mən onları məmənniyətə dəvət edəcəyimi dedim və Azərbaycanma maraqlı şəxslərin soruşundan, axı Koreya və Azərbaycan bir-birindən çox uzaqda olmuşlardır, üstünlük, Azərbaycan diqqəti olsə də edəcək darəcə böyük ölkə deyil. Həmkişmər, bəlkı professorun işləyi maçı idi: "Universitetimizin işitsədiyati zərər mütxəssisləri dünyannın on sırtında işləyisən, inkişaf edən, gözəllşən şəhərə barədə arşadırmış aparamış və Bakıda birinci olduğu qorarına gəlmışdır. Böyük do şəhər görəmik, üniversitətə qoşulmaq ola qaraşatmaq fikrim düşmüşük..."

Tok Baki deyil, Azərbaycanın bütün ələlgəri, kiçik və böyük sohaları badlaşır, hər yero, hər istiqamətkeyyiyiollar cəkilir. Məzibəni və yaşlı binalar, mənzil mərkəzləri gözəl və təkikşəstardalarla uyğun şəkildə inşa edilir. Bozun gözəlliyi, tor-mərəqəniyyəti qodur pürlə olnur deyə gileyilənlər də var; bozun həqidlərlər. Lakin rəsəxeyfiyyiyi və gözəl etmək artıq ləkədən aparıcı meyildir və bu, çox yaxşıdır. Bütün bular "Qarabağ" problemini dərin həll etmək lazımdır, bunu edə

bilerek, bunu etmeliyik" düşüncesine tókan verdi - şüurlu surətdə və ya şüuraltında.

+ + +

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev
beynəlxalq və yerli, rəsmi və qeyri-
məntəqələrdə födorlular boyan edirdi ki,
“Biz Qarabağ münaqişəsinin şübhə ilə
hell olunmasını istirak, amma sülh yolu
ile hell olunmasıdır, bərhi yolla hell
edəcəyik. O, qotiyətdə bildirirdi ki,
Azərbaycan topçularından 2-ci erməni
dövlətinin yaradmasına heç vaxt ixez
verənmək”, eləcə də “status-kvomun”la
sənəsizlik davam etməsi mümkünün
deyil”. Zəniməcə, Azərbaycan Prezidenti
dənəşirliyində bir sənət eyni zamanda
baş

dansıçılarından bir şey çıxmayaçığını, buna bağlı olarak da yola er atmadan mesalonun holl olum-mayacağını çıxdan duymuş ve Azərbay-canın horbi qüdrətini maksimum gücləndirmək yolunu seçmişdi. 2016-ci il Aprel dönüsündən sonra Azərbaycan ordusunun qaləbesini, və müəyyən orazi azad etməsini, Ermenistan sənki ciddi bir şey olmamış kim qalmaero奉, öz xalqının görüşünüzümüz, Azərbaycanı geri obturduq, strateji əhəmiyyəti olmamyan bir yer alıblar, Azərbaycanın sürəti və uzun döyüb qabiliyəti yoxdur" ifadələri axşay-laşdırılmış, olsa da, əsaslı bir qədərliklə.

...rı, güc dayışmasını görümed. Son zamanlar Ermenistan baş naziri Paşinyanın sülh danışçılarını mənəsiz edən söz və horakatları qız qəbəlində idil. Onun Dağılıq Qarabağın parlamenti adı verilən qurumun Şuşada yerləşməyini nümayişkarən boyan etmiş. Şuşa, Cıdır düzündə rəqəs etməsini bir hər azərbaycanlıının mili hissini toxunmaq, Azərbaycan xalqına meydan oxunmaq, onu təhrib etmədən başqa bir sey deyil.

di. Onun bu horakatları onszu da xalqın gorilimini simo borsaq osleleri olynda. Azorbaycan xalqı savas teleb etdi. Prezident İlham Əliyev Qarabag problemi ortafranıda bir qıçışında ya bir müsahibəsindən sonra "hor seyn vaxtı demidi". Mon bunun savas işarəsi olduğunu duymusdum. Zamanı yetişində savas başlayıcak. Savas başlıdı. Ornumuzun qolobo ordusu olduğunu görünüb. Hom əsgər va zabitlərimiz, hem münişas silahlı-sursat va texnologiyadan, hem diplomatik hazırlığın yüksək səviyyəsində olduğunu gördük, müttəfiqimizi yanımızda gördük, yüksək döyü rühümüzda şəhərin sahidi olub, ölkənin birliyini hiss etdik. Azorbaycan ordusunun Ermonis adlı ordusunu isbatda, Azorbaycan Ali Baş Komandanının erməni baş komandanına nisbotdu azci üstünlüyü malik. Azorbaycan ordusunun erməni baş komandanına nisbotdu azci üstünlüğü malik.

olduğu tam daşıqlıdı.
+ + +
Yunanlar arasında yayılmış afsanaya göre, Frigya hükümdarı Gordius (yoğurdu; daha yediyıldır Qordi) öz adını şah salmış (Gordium), onu dövlətin yaytaxtı elan etmişdi (indiki Yassiniburg, Ankara'nın comub qoribində 70-80 milyon yıl). Əfsanənin canlı behindir: Qordmard Qordi öz oxlu arabasını şəhər nobodino qomyşus ya zoğal liflərinəndən üzüldimliyil kord kordilər arabanın oxunu bavurdurduğunda bağlanmış ve bavurdun

ruqda elə mürəkkəb dünv vurmusdu ki, onu aqşaq mürkün deyildi. Bu dünv tarixi Qordi dünvini adı ilə da xaxlı olub. Yeno əfsanaya görə, Makedoniyalı Iskondor Qordi şöherini alanda mabed getmiş, orada belə bir qayravat qeyşmişdi ki, Qordi dünvini aça bılıb, o, Asiyani feth edəcək. Asiyani almaq iddiasında olan Isqondor (Aleksandr) ilə ilə dünvün aqşaq çalışmış, amma aça bilinməs, vo qılıncını çıxarın bir zarbə ilə dünvini kesmiş və "dünyunu açdım" demişdi.

Bu rovayet "Qordi diyününü kesmek" deyimini doğurmıştır: çok çatın, halolllumam ki mi görfin bir masaleden bir seks qeyri-adi, bənzərsiz bir yolla həll edisə, o seks "Qordi diyününü kesdi" deyirilir. Uzun illər "Qarabağ problemini" ancaq sühl ilə ili hall etmək olar, yani Qarabağ diyününü ancaq ilə ela aqmaq mümkinindür" dedilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bunu çağlıdı, Qordi diyününü çevrilmis Qarabağ diyününü ilə ela aqmaq, sühl ilə ili hall etmək istədi. Sonra bunun mümkünün olmadığını görüb Damir Yumruqun qalırıldı ki bir zərbi ilə, hərbi yolla Qarabağ diyününü darmadıqan etdi.

Na etmeli? Yolumuz hava nadır?

1-ci Qarabağ savaşı oldu, sonra uzun sülh dansışları dövrü başlandı. Ermenistan tarafının maksimalizmili sülh dansışlarını heç qəxardı. 2-ci Qarabağ savaşı oldu. Səfərvan Gediz Azyərbaycan tərəfindən böyük iştiriliyə malik olduğunu göstərdi; Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad olunmuşa bəlanıldı. Azərbaycan Prezidenti "Ermenistan baş nazırı öz ordusunu işgal olmuşlu bölgələrdən addim-addim çekmə vaxtını bayarsa, hamin an Ermenistanın ordusunu dayanacaq" demişdi. Çünki məqsəd sa-vaş deyil, savaş vasitədir, məqsəd işgalənən şəhərdir. Məqsəd Ermenistanın or- dusuñ mahv etmək deyil, məqsəd mümkünlük qədar az tiki vermekdir. Ermeni- datın barpasına nələr olaqlıdı. 2020-ci il 9-10 noyabr günləri Azərbaycan Prezidentinin sözünün ağası olduğunu göstərdi. Azərbaycan, Ermenistan və Rusiya dövlət başçıları savaşın dayandırılması və savaş sonrası təsirin tənzimlənilməsi barədə ütőrülü bayannama imzaladılar. Azərbaycan qələbə kazandı.

Eremenler ve azərbaycanlılar! Sülhə gəlmək lazımdır, "bəzən deyilim təkəldü
qan, axı qan!" Bəzi beynördə, ırak
lərde savaş davam edir. Deyişmək vax-
tındır. Birbəz, vasitəsiz iki tərəfə dani-
şıqları getmək zəmanıdır. Ekstremist
milliçılıq millatə mif böyx edir və bad-
boxtçılıq getirir. Xalq qanadlılıq, ırur,
gerçəlik iso yerdə, aqay üstündə yeri-
mədir. İnsanın xeyal etməsi yoxdur,
anma gerçək hayatda ınsan üçmür, yeri-
yir. Bu gününə sahabə dinüşən. Emo-
siyonal şok anlaşıldır. Har xalqın tarix-
xında faciələr olub. Bu, başqa xalqlara
abdi nifrat etməye çağırmasın. Nifrat
arda divar hörköndür, bırdı, bıxı mehdud-
laşdırır, divarın o biri üzünə görməkdə
mohrur edir. Bizo köpürlə salmaq lazı-
mdır, ınsan mütabəsərlər, iqtişad və mə-
dəni öməkdaşlıq körpüsü nifrat divar-
laşdırın yaxınlığındır. Tarix göstəri ki, zaman
keçidkən xalqlar, dövlətlər arasında baş
qaldıran düşməncilik aradan qalxır, çün-
ki düşmənciliyin ebedi davam etməsinin
faydası yoxdur, her iki terəfə zərər və-
rir.